

Baltijas Semkopis.

Maksa:

Par gadu 2 r., par 1/2 gadu 1 r. 10 l., par 3 mēn. 60 l.; ar pēfuhstīšanu: a) par pagu: 2 r. 60 l., 1 r. 40 l., 90 l.; b) Jelgavā: par gadu 2 r. 30 l.

Sludinājumi

maksa 5 kap. f. par rindīnu.

3. gada-gahjums.

Uzstāšanās:

Jelgavā: „Balt. Semkop.” redakcija, Katolu eelā № 2 (sesta); Rīgā: Leelā Kāleju-eelā № 4, pee Kapteina un Lugaļa l. t. grahmatu-bodē un pee Lerdendorff l. Kalku-eelā № 13. Zitur: Pee mahjūtajiem, skolotājiem, pag. wezateem, ffrīhwereem ec. un wīšās grahmatu-bodēs.

№ 23.

Jelgavā, trešchdeenā, 8. jūnijā.

1877.

Rahditajs: No kara-lauleem. Daschabās finās: No eelshjemehm. No ahrjemehm. — **Wispahriga dala:** Kaukasija un wezais un jaunais Schamils. **Walejas wehstules.** — **Lauksaimneezība:** Stunstigees jeb pehrtamee mehsti. **Ari kahds wahrs par locomobilehm un tulamahm maschinehm.** **Atfaukshanahs.** — **Atbildes.** — **Sludinājumi.**

No kara-lauleem.

Wispahrigi peehimejumi.

No wīseem leelakeem kareem jaunafōs laifōs ir trihs, kas kā dahrgas, afins-krahfai un uguns-leefmahm lihdsigās pehrles spihd wehstures wainagā: Seemel-Amerikas karšč pret deenwideem, zaur kuru wehrdšiba kluwa atzelta; Wahzu-Frantschu karšč 1870/1871, kurā tapat labais un taisnibas gars sawu pretineeku uswareja, un tagadeis Kreewu-Turku karšč, kurā „Kreewija israhda muhshigās taisnibas engeli, kas ispilba no liktena nolemto fodu:“*) Bet neweens no abeem pirmajem naw tī swarigās, kā beidsamajais; ne pee weena no wineem wīsa Eiropa, ja, wīsa pasauļe nenehma tahdu modigu, lai gan šchim brihščam tīfai garigu dalību, kā pee šchi, un ne preešč weena no wineem nebija tīf dauts to kaunu, nenoweheledamu un maldigu aisspreedumu, kā šchini karā! Kā Kreewijai bija jazihnahs diplomatiņas jeb politikas laukā, eekam ta stahweja eenaidneekam preti kara-laūkā! Kas wīš no winas pretineekem netapa darīts, lai wina tīfū aiskaweta, deenwidus nefahrtibahm reis galu darit, liktena nolehmumu ispidit! Bet wairaf ne kā šchini sinā winas pretineeki ir maldijuschees sawōs spreedumōs par winas spehku, weenību, kara-wadoku spehju, isrihščochanu un kareiwu weiklibu un duhščhibu. Un tā kā gara zihninu laukā pat winas šihwakeem pretineekem beidsot bija jafajuhit taisnibas wara un Kreewijas garigas spehjas spehks, tā teem ari us paschu karu noluhfojot drihš bija ja-atšihst, zif maš wini Kreewijas eelshigās buhščanas pasinūšchi, zif nepareiši tadehč winu spreedumi par tahm bijušchi, un tee notikumi ween jau, kas lihds šchim no kara-lauleem pasihstami, neween wīsu Eiropu, bet ari wīsu pasauļi speesch ar augstzeeniščanu un apbrihnoščanu noluhfotees us muhšu Walsis waldbibas ruhpiģu un gudru fataiščichanos, us muhšu kara-wadonu mahščliģu isglihhibu, us muhšu kareiwu duhščhibu, fapratību un fahrtibas mihlestību. Klusibā un ziteem nesinot, nemanot Kreewija ir aprihnojamus solus spehrufi eelshigā attihščibā, un tapat bes trokščna, winas eenaidneekem nesinot, nejehdšot wina ir fagatawojufehs us šcho karu, bes kura newareja palift. Ne weenam zitam nebija un naw sinams, zif leels ihsti winas spehks, kur tas stahw, kahdi wadoni to wada, kas ir nodomats darit ec; tīfai kad jau kanti bijušchi, kad eenaidneeks peepeschi fīstis un uswarets, awīses pasteidšahs par to finās nest. Lihds tam ne weens ihsti nesin, fo tuwakā nahotne atnefīhs; un tā ir pilnīgi pareiši un tadehč ir muhšu zeen. Isfitaji nekurnehs, ka ari mehš teem ne masaf, bet ari ne wairaf nestahstam, ka to, kas jau notizis. — **Wispahrigi war fazi,** ka muhšu kara pulki kawektus pahwaredami un uswaredami do-dahs us preešču, ihpaschi Ahšijā, kur, kā Eiropas Turzijā, uhdens pludi pee tam wīfai notaweja. Kaukasijas dumpis ir kā apspeests

*) „Balt. Semk.” 1877, 102 l. p. polit. pahřf.

usluhfojams. No fihkafas finās par notikumeem beidsamā laifā nesot, mehš nu apluhfosim katru kara-lauku sawrup.

I. Pee Donawas.

Ne wīš masu swaru Turku waldbiba šchini karā lita us saweem leeleem brūnu kugeem, kuru usbewums lihds šchim bija: Donawas uhdenōs braufajot Kreeweem nekaut pee tahs krassteem stipras baterijas tīfīt un pahri zeltees, tā ka ari Rumeniņas pilsehtas apščaudit, bet melnā juhrā Kreewu flotei usbrukt un gar juhras krassteem apzeetinas weetas uswaret, lai no tahm ar dumpineeku palihģu Kaukasijā waretu tahlak eelaustees. Kamehr wineem šchis beidsamais noluhks tīfai ar Sukum-Kaleh pilsehtu isdeweēs, tamehr Donawā, wineem eet pawīšam šlikti. Neween ka lihds šchim 3 winu brangakee brūnu kuģi jeb nomitori isnihzinati, bet ari tee atlikuschee wineem šchim brihščam maš fo lihds, jo tee pa leelakai dalai ir zaur Kreewu stiprahm baterijahm, islikteem torpedeem un melnās juhras floti us diwi datahm šchirti un newar wairs nedš fchurp, nedš turp eet, ja negrib tihščā nahwē dotees. — Ta swarigakā fina no šchi kara lauka ir neschaubot ta, ka Donawas uhdeni krituschi, jo nu laikam muhšu kara-pulku pahreeschana par Donawu wīfai ilgi neduhrehš, un lihds ar to tad eefahšfees ihstais karšč.

Muhšu Augsts Kungs un Keisars 26. maijā lihds ar Saweem augsteem pawadoneem atbrauza Plojeschi pilsehtā un no Rumeniņas firšta un eedšihwotajem, kas Winam dauts weetas šahli un maiši (kā padewibas šihme) pasneeds, it wīšur ar firšnigu preeku un leelu goda parahdiščanu kluwa sanemts. Keisars apmeklejis ari firštu Kahrli un nehmees forteli kahdā no wina wafaras pilihm. — Turki gan mehģina Kreewus spaidit zaur leelgabalū šchahweeneem, bet teef alahč aishihsti zaur muhšu jo stiprahm baterijahm. 23. maijā bija jo leelaks kants starp Montenegreescheem un Turkeem, kurā pirmajee 1800 eerotšču un daschus karogus eemantojuschi, bet ari 600 wihru, starp teem daschi wojewodi un weens Herzegowineeschu wadonis, ir faudejuschi un beidsot tīfā peepessti, atpafal wilktees, jo Turku spehks bijis pahraf leelaks. Par šcho kantu wehl naw ihsta škaidriba, jo no weenas pufes nahč šchahdas, no otras pufes zitadas finās, bet tīf dauts gan ir nodibinats, ka Montenegreeschi šchē ahtraki par uswareteem, ne la par uswaretajeem ja-usluhfo. — Mas eewehrojamas fadurščanahs ir ari bijušchas starp Rumeneescheem un Turkeem, t. i. alahč wehl tīfai zaur leelgabalū palihģu, jo ir winus wehl šchliē Donawa.

II. Ahšijas Turzijā.

Kā jau augščam minets, šchāi kara laukā muhšēji wīšfemīgaki ir strahdajuschi: dauts pilsehtas un stipras weetas uswaretas, leels semes gabals jau eenemts un ir pilnīgi muhšu rotās; Kars no wīšahm pufehm ir apsehgereta, un muhšu pulki tuwojahs Erzeruma pilsehtai, kura laikam wehl ahtraki nahč muhšu rotās, ne kā jo stipraks Kars zeetolfnis. Šhpaschi peehimejams ir, ka Turku pawalstneeki, kur tīf Kreewi uswaretaji, teem ar laipnību un padewību nahč preti un zaur padewibas adresehm (raksteem) issaka, ka tee labprahč grib dšihwot sem Kreewijas waldbibas. Leelaki kanti ir šchē naw bijušchi un tadehč mehš gan isģahjuschas nedekas notikumus wa-

refim fanent tanis ihsas wahrds: Kreewi bodahs us preeksch, pil-
fehntas, apzeetinas weetas un kauschu firdis uswardami, eenaideetam
skahdi padaridami, ta spehlu laudami un tam dandj kara wajadsibu
atnemdami.

Daschadas sinas.

No eekschjemehm.

Zelgawa. Zaur Wisangstato pawehli is Kurfemes Gubernas-
Pahrwaldes no 20. maija f. g. N. 1379 Kurfemes gubernas tipogra-
fijas inspektorim, G. Matheram, ir usdots, pehz eespehshanas drihji
Latweeschu waloda isdot to no wina 1876. g. Wahzu waloda is-
dotu „Waldbas un polizejas likumu krahjumu preeksch Kurfemes
pagasteem.“ Schis wahzijs likumu krahjums ir 42 drufas lofsnes
leels, fatur wairak ne la 40 likumus un bes tam wifas tahs general-
gubernatora un semneeku leetu komifijas pawehles, kas us laupagasteem
sihmejajs un no 1863 — 1876. g. laistas, kamehr jannakee likumi
pee mums spehla. No mineteem 40 likumeem ir 15, kas tikai Kurfeme
geld, kamehr tee ziti ari us Widjemi sihmejajs. Lai nu pee tahs
pafshas reifes ari preeksch Widjemes pagasteem (walstihm) tahds likumu
krahjums Latw. waloda tiktu apghads, tad G. M. ir zehlis faruna-
shanos ar tureenes peederigo walbi. Pehz wina preekschlikuma tanis
eksemplaros, kas preeksch Widjemes buhtu apghadajami, tee tikai
preeksch Kurfemes derigee likumu nofazijumi nemas nebuhtu lihdsdodami,
weentahrt lai naw welkiga makfa, otruhahrt lai jufshanas nezetahs.
Tapat schinis eksemplaros, pehz tam kad Kurfemes eksemplari isdru-
kati, tee papildinajumi un pahrtaiijumi, kas ihpafchi preeksch schihs
gubernas laisti, buhtu ismetami un turpretim tahs papildidamas un
pahrtaiidamas pawehles usnemamas, kas no 1863 — 1877. g.
Widjeme laistas un ar min. likumeem stahw safara. Zaur to preeksch
Widjemes kluhtu jau gatawa druka (Sah) leeta likta un tadeht wifas
tas darbs kluhtu ihsa laika padaritjs un isnahktu dandj weeglaki un
lehtaki. — Waj scho preekschlikumu warehs ispidit waj ne, redseim
turpmat.

No Brambergas raksta. „Latw. aw.“, ka seemas labiba, kas
par seemu it brangi stahwejusi, zaur auksto laiku angshana stipri
teefot kaweta. Alkoholisch esot weetahm maitats. Wasaras fwehtu
festeena, ihfi preeksch pusdeenas Malit-Gala mahjajs iszehlees
uguns-grehts. Nodegushas kurtis, flehtis un rija. Ari lopi fadegufchi
un labiba. No rijas isglahufchi tikai kufamo maschini, bet lokomobile
fadegufi. Ehtas un maschine bijushas apdroshinatas. No kam uguns
iszehlees, ne-esot sinans.

Wilnas kara apgabala pahrwaldneeks, generaladjutants Albe-
dinsty schinis deenas atnahzis Nihga kara-spehlu pahrluhtot, un at-
radis wifu tai labaka kahrtiba.

Kischinewa, ta „Golosam“ raksta, stahwot 20,000 isrihtotu
gultu preeksch eewainoteem un flimeem kareweem.

„Peterb. Serolds“ raksta, ka zaur Wisangstaku pawehli
1877. g. janem 217,000 karewim.

Widjemes gubernators, kambarkungs barons Uexkull
pahrbrauzis 20. maija is Peterburgas un usnehmis gubernas pahr-
waldischannu.

Itshile pagahjufcha fwehteenä eewests tureenes jaunais
mahzitajs Wilhelms Grimms. Tureenes lihdschinigais mahzitajs
G. A. v. Brockhufen's us Nihgu pahrgahjis un ispididichot schini wasara
Mahrtina basnijas mahzitaja Starck'a weetu, kurfch us ahrsemehm
doschotees.

29. maija atstahja 4. fapern bataljons Zelgawu,
kur tas jau wairak gadus stahweja. Pilfehnta tam isrihtoja atwadi-
shanas maltiti. Lihds Nihgai teem bijis ja-eet kahjahm un tapehz
Zelgawas Kreewu dahrsneeki teem dewufchi bes makfas sirgus, ar fo
saldatu leetas aiswest.

Turzijas apakshneeki, kas Kreewija, padoti Anglu kon-
sulu aisttahweshana.

Dublinä kahda preekschpifehta Sibirijas mehris iszehlees.

Jauns Latw. laitraksts. Is zitam awisehm mehs esam
dabujufchi sinat, ka Leepaja isnahzis jauns Latw. laitraksts, kam tas
wahrds: „Leepajas pastineeks.“ Tuwafas sinas par scho jaunno awisi
nest mums tadeht naw eespehjams, ka ta mums lihds schim wehl naw
peefuhnta. — Ja tas teefa, fo Zelgawas Wahzu awise „Mitausche
Zeitunag“ no schi sawa jaunä Latw. brahfa saka, tad tas pahrspehj
wifus zitus Latw. laitrakstus, kas ween lihds schim bijufchi un ir. Par
wina walodu „M. 3tg“ saka, ka ta esot tekofcha, lehti faprotama,
bes jaunās modes fahsehm (tufschem wahrdeem), „ka weenteefigs Lat-
weetis mihl lasit.“ 1. num. esot „peepafedama wihse ismekleta ap-
shweijmshanas dseefma no ta „Latw. awises“ it labi pafihstama Latw.
rihmneeka G. F. S. — Ari tee ziti raksti esot „toti weikla un laba
Latw. waloda rakstite.“ „Pastineeka“ redaktorim, D. Niemann fgam,
esot blakus kahda augsti zeenita persona un weens koti ismanigs un
mihfsch Latw. rakstneeks par „lihds-redaktoru“, tadeht schi jaunä lapa
pee kaudihm (bei den Leuten) atradisichot labprahntigu usnemshana un
mihlestibu. Schihs lapas ahrija isrihtofshana esot tik pilniga, ka
wairak it ne la newarot wehletees. Druka esot leela un labi lasama
un awise pate leelaka, ne la ta leelaka dala no ziteem Latw. laitr-
raksteem.

No zitas pufes mums turpreti sino, ka ihpafchi walodas sinä
„Leepajas pastineekam“ truhstot wehl dandj un ka ihpafchi 1. num.
tikpat ta min. „dseefma“, ka ari daschi ziti raksti it nebuht ne-esot
„peepafedama wihse ismekleta“, bet apbehdinot lasitaja aufis un smal-
kaku jufshannu.

Mums „Leepajas pastineeka“ naw preekscha, — mehs tadeht
no spreeduma atturamees. Mums tapat ka wifseem, kam Latweeschu
gariga atihstiba ruhj, ir eemefts, schim mufhu jaunam amata bee-
drim wehlet ahtru eefakufshanos un labas femes, jo gan ne weena
zita apgabala pa wifu Latwiju nebija tik notigi wajadfigs, eedshwo-
taju prahntu un preeku us laitrakstu lasishannu modinat, ka Leepajas
apgabala.

Is Kurfemes lopu aisttahweshanas beedribas
1876/77. gada pahrskata redsams, ka schai beedribai 19 faru beedri-
bas. Beedriba noturejufi 13 fehdeschanas, 3 preekschneeziabas fehde-
shanas un weenu general-fapuzji. Deht lopu mozishanas apstrahpeti
74; stary teem 14 Zelgawneeki, 21 Kurfemneeks, 39 Leifchi, pa lee-
lakai dakai fuhrmani. Beedriba uodomajufi isdot ihpafchu laitrakstu.
Beedru flakts fneedsahs pahri par 1000.

Schihs ihsas sinas par beedribu usfihmedami, turam par waja-
dfigu, schi wehl kahdu wahrdu par lopu aisttahweshannu peefihmet.
Pafchi esam dandj reis redsejufchi, zil neschehligi wehl Zelgawas fuhr-
mani ar faweem sirgeem mehds apeetees. Dascham labam fuhrmanim
sirgi glufchi stihwi un tomehr tas ar teem ta fkeen, ka teescham bail
ratos fehdet, it ihpafchi no dselszeka stanrijas brauzot. Daschs labs
sirgus ta nopuhlejis, ka tee knapi spehj ratus pawillt un tomehr
wehl usnem brauzejus un sirgeem ja-eet, waj grib jeb ne, zitadi nahf
teem ar pahtagu palihga un pamudrina zaur to lihds galam noguru-
shos nervus. Bet ar to ween nepeeteef, neschehliba eet wehl dandj tah-
lat. Putas fabrauktos sirgus atstahj pat aukstaka laika stundahm ne-
apfegtus us eelas stahwot, kamehr pafchi brauzeji eekcha pee alus
fehdt. Refahds brihmums tapehz, ka pee muhsu fuhrmaneem redj tik
dandj stihwu sirgu, bet gan jabrihnahs, ka pee wifas lopu aisttah-
weshanas beedribas tahdas nekreetnibas wehl leelumä noteef.

Weidsot pafneedsam par scho pafchu leetu kahdas rindinas, kuras
mums kahds no muhsu lihdsstrahdneekeem eefuhntijs un kas ta skan:

„Kad atstatamees us kristigo likteni Turzija, kad klausamees par
Anglu politiku, tad teescham muhsu eedsimtas juhtas top fatrijinatas.

Paldees Deewam, ka semkopiba neraksta fawas wehstures ar
afinihm, bet la ta raksta ar fweedreem tai leelaja grahmata, fo daba
usfchihrufti. Semkopis nekaita kufjas, bet flaita pfaujas, kas
winam darbu atlihdsfina un semi ar weenu wairak pahrwehrych par
meera mitekli preeksch wifseem winas apdshwotajeem.

Pee fcheem winas apdshwotajeem peeder ari muhsu lopi, kuri ar
kufuras pazeshchanos eemanto ar weenu leelaku fwaru; jo eenemshanas
no lopeem ang ar wina tureschannu un kofshannu.

Kuram semkopim gan nedara lopi pee wifahm raifsehm un ruh-
pehm dandj preeka? Es nepafihstu ne weena semkopja, kam nebuhtu

preeka, lopinus kopt, un kuram lopi par scho kopscham nebuhtu pateizigi israhdijschees; bet turpretim sinu it labi, zit daudi patihkamaka ir lauku dsihwe zaur lopu kopscham it ihpafchi seemas laika. Ar schahdu darboschanos gar lopeem aug lopu wehrtiba muhsu azis daudi augstat ne ka to waretu eedomatees.

Bet jo schapigati muhs tapeh; aisgrahbi zilwezigas neschelibas peemehri, kuras mehs it ihpafchi pee apeeschanahs ar lopeem dabonam eewehrot, peemehri, zaur tureem zilweka wehrtiba muhsu azis tit koti top pasemota pret lopu. Preeksch zilweka gan naw leelakas fauna leezibas, ka tahs pateefibas atsihschana, ka lopeem pret zilweku neschelibahm ihpafchu aistahweschanas sabsedribu wajjaga. Un tomehr tas deemschehl ir wajadfigs; ja tas jau tit tah; ir nahzis, ka mehs bes tam ne mas wairs newaram istikt. Tapeh; gan it katra prahtiga semtopja swechs peenahkums ir, par to stipri ruhpetees, ka lopini netaptu moziti. Lopu aistahweschana labo ari zilwekus, lopa un zilweka labklahschanahs stahw tuwa sakara un naw nemas schkirama. Tapeh; it katra dsihwes peenahkums ir, lopus aistahwet.

Muhsu mihtotais semchs tehws stahjachs par Serbeem un ziteem kristiteem Balkanu pusfala, tos pret Turku neschelibahm aistahwedams. Mehs daudi miljoni par scho augstfirdibu pateiziba ugwawilejam. Tu, Latwju arajs, ruhpejees un gahda ari, ka ziteem nebuhtu pret tawu neschelibu lopini ja-aistahw, bet ka tawa semite buhtu „maises un meera“, un newis „mofu semite taweem lopeem!“

No Wez-Peebalgas mums raksta 24. maija: Muhsu labdarischanas beedriba nospreeda preeksch kara eewainoteem ismatkat 150 rubl. judr. — 22. maija bij muhsu labd. beedribas 9. gada-deena, kura preekschneeziba, pastahwofcha no 19 wihreem, tifa eewehleta. Par beedr. preekschneeku tifa atkal us jaunu eewehlets J. Pilsatneeks un par preekschneeka weetneeku tifa eewehlets K. Mullers. — Si sinatnibas komitejas preekschneeka spreeduma par beedribas eefschigahm darischanahm pehbejos pusgaddos bija redsams, ka wislabaki bij weizees ar teatri, bijuschas pawisam 11 teatra israhdischanas, to starpā no leelakahm lugahm: „Wiss naw selts kas spihb“, „Preekos un behdas“, „Preziosa“, „Tahnis“ un „Rewidents“ — un ari 9 dsihwofchas bildes tikuschas ar leelu ismanibu israhditas. Ar runahm un jautajeenu isskaidroschanahm beedribas deenas gahjis pa widam, winu ne bijis daudi, bet bijuschas zaur zaurim it derigas — pawisam 12 runas un 4 jautajeenu isskaidroschanas peh; eepreekschigas sagatawofchanahs; daschi jautajeenu tikuschas aridfan tuhdaun us pehdahm isskaidroti; tehjas-wakaru bijis koti mas — titai diwi ween; zit teatra-israhdischam, tit ari bijis weesibu wakaru, bet winos bijis mas jautribas, tadeht ka winos koti reti dseefmas atskanejuschas. Wispahrigi nemot ar dseedascham gahjis deefgan wahji, jo dseedascham hafniza swechskos un leelakas swechsdeenas isnemot, dseefmas pagahjuscha beedribas-gada titai 2 reises ween leelakas publitas preekscha atskanejuschas, pehrn wezajos Tahnds salumds un 5. dezembri, kur teatra-israhdijsums gandrihs weenigi no dseedaschanas pastahwejis. W.-Peebaldseenu dseedaschana pati esot jau no pirmajeem wispahrigeem dseedaschanas swechskeem Nihga, 1873. g. pasihstama. Laj nu dseedaschana turpmat labaki weiktos, tad tifa us naktofchu beedribas gadu ta wihru ta jauttajam korim katram faws wadonis eewehlets. Par jautka lora wadoni eezehla M. Smilga L., par wihru lora wadoni tifa eewehlets, ja nemalbos, muhsu zeen. Korneta tehws. Laj tad pasinajumu nobeidfam ar wina pascha wahrdeem:

„Bes dseedaschanas buhtum mehs,
Ka lauts bes sakuma;
Bes draudribas weens mas to spehs
Dot dseefmahm jankumu!
Dseebot lihghmu garu mantojam
Un wijas ruhpes aismirksam!“
„Lai ilgi dsihwo:
Kas dseebat mihto!“

Bet gala wehl peeleektu schahdu luhgumu. Zeen „Theodor Nolandia“ fgs! Ar ne-issakamu firdspreeku esmu lasijis Zuhsu atbildes-rakstu slawenajam Wahju rakstneekam Rudolfam Genec (lasi Scheneh) eefsch Berlinas lapas „Die Gegenwart“ 16. num. no 9. aprisa sch. gada, kuresch minetas lapas sch. g. 12. num., sem ta wirskafsta „Manfred an der Duna“ Manfreds pee Daugawas — ft. „zitu tautu rakstneek!“ no K. Stahlberga), famos peedsihwojumus Nihga 1872. g.,

kur winsch Wahju publikai preekschlasifichanas tureja, aprakstidams, dascha weeta muhs, Latweeschus, bij aishemis. „N. B.“ Scheneh f. rakstu sawa 62. num. usnemdama, to apsihmeja par „Zeitgemasse Reminiszenz“. Un scho teizamu darbu, zeen. „Th. N.“ fgs, Zuh; isdarijuschi tani pascha briedi, kur daschi no Latweescheem, Zuh; tautas brakteem, ir gatawi bijusch, masakais Zuh; pakahrt, ka to is „wakejahm wehstulehm“ III. redseim, un kur atkal tahds B. K. no jauna „Latw. aw.“ 20. num. 158. l. p. Zuh; par „muhsu (waj Latweeschu?) newefelo lozekli un nejehdfigo fadsihwes augoni“ nofauzis. Zeen. Mather fgs, — es fawzu Zuh; pee ihsta wahrda — peedodeet winam un teem ziteem, jo wini pateescham naw sinajusch, fo sawa faunuma darijuschi; bet manim Zuh; laipni atkaufset, scho Zuh; mineto atbildes-rakstu, kuru „Rigasche Zeitung“ a, sawa 103. num. peelikumā no 7. maija, tani rubrika „Baltische Bibliographie“, pee teem wisuwairat eewehrojameem Baltijas raksteem preekschitijuse — Zuh; manim laipni atkaufset scho juh; rakstu „Die Letten und ihre Begabung“ (Latweesch; un wiau gariga spehja) sem wirskafsta: „Latweesch; un wiau gariga spehja preeksch ahrsemju awischu foda kreshla“ turpmat ari zeen. „Dalt. Semf.“ lasitajeem pasneegt. — *)

No ahrsemehm.

Politikas pahrislats.

Wispah; nemot no isgahjuschas nedetas lihds schim briedicham us politikas lauta nekahdas swarigas leetas t. i. tahdas, kas wihu Ciropu aishemtu, naw notikuschas un mehs gandrihs wijas walstis atronam us mums jau pasihstama stahwokka: Sawu tehwssemi kara pret Turkeem, Rumenijsu tai peeslejootees, Montenegreeschus un Herzegowinas insurgentus us sawu rolu pret teem fitotees, Serbiju un Greeskiju us karu pret Turkeem fataifotees; Angliju dumbra sweijojo, Austriju ruhpejootees ka sawas walstis eefschigo meeru waretu ufturet, Wahziju „us wakti“ par Ciropas meeru, Franzija sewi fatrihjinajot un sawas eefschas fagraifot, Italijsu zihnischanā pret melnajeem, Spanijsu ruhpejootees par waldbibas nostiprinascham un tahs zitas walstis ka kreetnas nama mahtes sawu kufnu un kaspofu dahrsu aploppot. — So eewehrojama ir karaktischanahs starp Anglijas ministeriju un firsu Gortschakowu (muhsu walstis kanzleri); pirmaja apsihme Suezakanal, Egipiti, Konstantinopoli, Dardaneku juh;ras zetu un Persijas juh;ru par sawahm wahthim, kuru deht ta beidjot fahschot kasitees, ja Kreewi tahs aistifschot. Gortschakows atbildedams par katru punktu dewis jo plashaku isskaidroscham. Peh; schihs atbildes Kreewija Suezakanal usluhko par swabadu preeksch wijas pasaules un tadeht naw nodomajuse, to aistikt. Karu us Egipiti pohrzelt Kreewija, atfihst par sawu teesibu, tadeht ka ta ir dala no Turzijas, bet lihds schim us to nebuht naw domats. Tapat ir ar Persijas juh;ru, kas no kara laukeem wehl tahlaku. Dardaneku juh;ras zetu Kreewija tura par wiseem peederigu, tadeht ka tas saweeno widus juh;ru ar melno juh;ru. Par to esot janospreech wijahm walstihm kopā, ne weenai ween. Beidsot Gortschakows atraida to usteepscham, ka Kreewi Konstantinopoli gribot preeksch sewis eemantot, bet issakahs ari pret to, ka zita kahda kristiga walstis to eenemtu. Pawisam esot janogaida, lihds Turku pahrgalwiba buhs lausta, lihds par deenwidus kristigo listeni us leelwalstiju konferenzenes pamateem warehs atkal fahst spreest. — Dirs-jo eewehrojams notikums muhsu ismanibu greech; us Franzijas eefschigo zihnischanos. Ka jau no eefschuma wareja wehrot, schihs zihnischanahs pawedeenu gali ir watifana, Roma, un ta tad tagad melnaje; ta fahot ar Mat Mahonu ir lihgunu slegghusch; un legitimistus (to partiju, kas sehniuu grib) opafsch weenas zepures sababujusch; Pret scho trihschahrtigo spehtu nu ir ja-atturahs republikaneescheem, tit lihds ka jaunās wehlechanas idarihs un parlaments buhs walam. Mat Mahons ir apsolijees, 1880. gada, kad wina amata laiks buhs nobeigts, nepagehret, lai scho laiku pagarina, un par to gahdat, ka

*) Kant mehs schini leeta gan bijam gitabi nolesmuschi, tad tomehr mums truhst eemesta, Zuh; laipnigo peefolischanu ar mihtu prahtu preti nenem. Ned.

presidents neteef us wiſu muhſchu eezelts. Tápat wiſſch apſolahs, legitimiftu partiju ftiprot — it ka tas jan nebuhtu notizis! Un to Mal Mahons un wina peekriteji dara „kahrtribas wahrda, Franziju glahbdams!“ Sinams katra publika nekahrtriba teef apſegta ar kahrtribas deki un katra agitazija ar patriottiſma ſegu. G. M.

Wiſpahriga data.

Kaukaſija un wezais un jaunais Schamils.

Ne pilnigu aprakſtu, bet titai iſſas ſinas par Kaukaſiju un winaſ beidsamo waroni paſneegt ir muhſu nodoms. Uf to paſkubinati mehs teefam zaur ſajelſchanos, kas beidsamã laika iſ Kaukaſijas ſinota, un zaur to jaunatu wehſti, ka wezã Schamila dehls eſot dumpineeku pulkã pret Kreewu waldbibu. Wiſas ſchihſ wehſtis daudſ laſitajeem nebuhs ſkaidri iſprotamas, ja, pa datai tahs piruã azu mirkli iſleekahs kã netizamas, kad eewehro, ka Kreewu waldbiba Kaukaſijas eedſihwotajeem titai lablahſchannu un labumu dahwajufe un ka nelaika wezã Schamila dehti no Kreewijas Keisara til daudſ ſchehlaſtibas ſanehmufchi. Tadeht ſchihſ rindinas.

8129 □ juhdses leels ſemes gabals ſtarp Kaſpijas un Melno juhru to wahrdu Kaukaſija ir dabujis no Kaukaſus kalna, kas to uf diwi dakahm ſchir, no kurahm to uf ſeemeta puſi par Zis-Kaukaſiju, to uf deenwidu puſi par Trans-Kaukaſiju noſauz. Blumenbachs*) gan eewedis etnografiã (tautu aprakſtiſchãã) to mahſſigu noſantumu Kaukaſeſchu ſlaka (raſe, gimene, tautu ſaniliã), ar to gribedams apſihmet zilweku ſkaiſtuma idealu, pehſſ muhſu nojehguma, un ſchis ideals ari teefcham peepildahs pee melnã juhreas deenwidu-rihtu kraſtu eedſihwotajeem, kas pee teem wiſſſkaiſtateem zilwekeem wiſã paſaulẽ peefkaiſtami; tomehr Kaukaſija nedſihwo wiſ ſchi weena jaulã Kaukaſeſchu ſlaka ween, bet daſchdaſchadas tautu ſaniliã, kã: Indogermani (Slawi, Armeneſchi un Wahſi, ſchee beidsamee kã koloniſti jeb uſmetuſchees), Kaukaſeſchi, Tataari (no Turku gimenes) un Semiteſchi; Georgieſeſchi, ar kureem rada Lazeneſchi, Mingreleſeſchi un Swaneſchi; tab Deſgireſeſchi (Dageſtana), Awarieſchi, Tſchudi, Tſcherkeſi, Ubi, Abaſaſi, Kiſteſchi, Tſchuſchi, u. z. — Wiſi kopã 1871. g. iſtaifſjalgandrihſ 5 miljonu galwu. Kaukaſijas eedſihwotaji, pehſ minetahm tautibahm, iſſi ſanemot, peeder pa datai pee Kaukaſijas, pa datai pee Mongofu ſlakas, ir ſtipri, ſirdigi un grehti waldbami; wina dſihwo no jattes, loyu kopſchanas un pa datai (ihpaſchi ſenat) ari no laupſchanas. Deenwidõs audſẽ tokwilnu, wiſnu un zitus deenwidu angufus. Andele: ſmalſas ſchales, eerothſchi, drehbes, ſihds.

Pehſ 68 gadus ilgas zihniſchanahs Kreewija titai 1867. g. uſwareja pilnigi Kaukaſiju, kas preekſch walſts meera bija nepeezeeſchami waijadſigs, tadeht ka Kaukaſijas eedſihwotaji iſ ſaweem kalneem alaſch eelaſahs Kreewijas robeſchãs un tahdã wiſſẽ muhſchigu ne-meeru padariã. Tagad Kaukaſija, kura 1865. g. bija kahdas 35 piſſehtas, ir eedalita 6 gubernãs, 3 apgabaldõs, 3 leelãdõs aprinkõs (Stawropole, Kubana, Tereka, Dageſtana, Iſſis, Sakatala, Baku, ſeliſawetpole, Erwana, Kutais, ſſukums, Tſchernomors). — No 1863. g. Keisara brahſis Deefirſts Michaels Mikolajewiſſch ir Kaukaſijas pahrwaldneeks jeb Keisara weetneeks. Teefas un waldbibas ir pilnigi pehſ; wiſas walſts eeſtahdehm eegroſtãs, kaut jo ar deefgan leeſeem puhlineem, jo ne kaſ tureenes nemahzitahm un meſchaineem lihdsigahm kalnu tautinahm naw til reebigs, ka kahrtriba. 1875. g. Kaukaſija bija 23 generati un 1 Kaſaku hetmanis (wirſwaldneeks), 2600 wirſofzeeri, 820 Kaſaku ofiſzeeri, 104,662 ſaldati, 17,870 Kaſaki, 318 kara waldbneeki (bes teem plaſchãs kara-waldbes, pee kurahm 75 generati, 600 wirſofzeeri un 650 kara amata-wihri peedaliti) un 20,000 ſaldati pa aprinkeem iſbaliti. Kaukaſeſchi, ihpaſchi Dageſtanaſ eedſihwotaji, ſenat Kreewu aſalee eenaidneeki, kara pret Zentrãl-Aſiju,

tã ari kara pret Chiwu, ir Kreeweem kreetni palihgi bijuſchi un tadeht iſ wina pulkeem teef ta armija ſaſtahdita, kam pret Wiſias tautahm jaet.

Tizibas ſina Iſlama (Turku tizibas) wara ir lauſta, kriſtiga (greekiſti-pareis) tiziba tur, waldees Deewam, jau ir wirſroku dabujufe. Muridiſmus, ta trãfã mahziba, kura 1828. g. no Mulla (preeſtera) Mohammeda zaur kahdu Mohammedaneſchu ſetti tika eewesta ar to noluhku, Kreewõs no Kaukaſijas iſdſiht un iſnihzinat, un kura Dageſtanaſ eedſihwotajus uf til ſihwu attureſchanoſ pret Kreeweem ſatrazinaja, — ſchi trãfã mahziba ir iſnihzinata. Tomehr waldbibai alaſch jabuht nomoda, jo pee tureenes kalnu eedſihwotajeem kriſtiga tiziba ne kad iſſti naw eeſaknojufehs, kriſtiga baſniza pee wineem neſtahw wiſai leelã wehrte un Deewa kalpoſchana jauzãhs wehl pagahnu eeradumi un Iſlama druſſas, kamehr preeſteri ir nemahziti, panihkuſchi un toti naudas kahrigi. — Tã tab Kreewu waldbibai ir pilnãs roſas darba gar ſcho eeſchigu miſioni un droſchi war ſazit, ka ta Kaukaſijas eedſihwotajeem ne kahdas teefibas naw atnehmufe, jo zaur muhſchigeem kareem teem ihpaſchu teefibu pawiſam nebija, bet gan ta teem ir peeſchihruſe neſkaiſtamus labumus un kahrtigus ſadſihwes pamatus, uf kureem attihſtidamees wint labai un laimigai nahkotneet pretim. Kreewu waldbiba wineem ir atneſufe kahrtigas teefas, ihpaſchuma aiſſargafchannu, zaur to ween tautas ſaimneeziba war uſplaukt, un par wiſahm leetahm zilwezigu dſihwes nobibinaſchannu. Preekſch Kreeweem ſtarp Kaukaſiju un Turziju paſtahweja reebiga andele ar zilwekeem: tehws pahrbewa ſawu meitu, brahſis ſawu mahſu, Turku haremus pilbija Kaukaſeetes, wina wehrgus ſtãpeja Kaukaſija. Tagad ſchij breeſmigai andelei zaur Kreeweem ir gals padarits un lihds ar to ſtarp tureenes eedſihwotajeem ronahs jo deenas jo wairaf zilwezigas juhtas, kriſtiga un kahrtiga dſihwe.

Uf Kaukaſijas wehſturi (ſtahteem) noluhkojot mehs garã teekam aiſweſti atpakal firmã, firmã pagahne lihds pat tam laikam, kad, pehſ bibleles ſtahteem, Moſa ſchirſts uf Ararata kalna zilweku un zitu dſihwu radijumu beidsamo ſakni iſglaſha no droſchãs nahwes zaur „grehtu pludeem.“ Uf Ararata kalnu zehlahs Zend-tiziba, kuras weetã wehlat eeſtahjahs Baala un Moloſha kalpoſchana zc. 7. gadu ſimteni preekſch Kriſtus zekahs pirmãs Greeku kolonijas pee Melnã juhreas kraſteem. Zaur Aleksandra ta leelã karu pret Bakriju teef Atroputenes walſte dibinata, pee kuras ari kahda data no tagadejahm gubernahm ſeliſawetpole un Baku peedereja. 95. — 60. g. pr. Kr. walda Tigranes par Transkaukaſiju, zihnahs ar Romeeſcheem un teef 60. g. no Mithridates uſwarets. Pehſ ſchi walda Antonius, tab Ptolomeus par Transkaukaſiju, kuras deht ſtarp Partereeſcheem un Romeeſcheem ſihws ſtrihdus iſzekahs, lihds pat Keisaru Kaligula's un Nero laiku. Kriſtigs laika rehſinums atron Arſazidus uf Georgijas un Armenijas trona, pehſ kureem Saſſanidi, kam 6. un 7. gadu ſimteni ſihwi kari ja-iftura ar Bizantes keiſareem Juſtinianu un Heraklios. 8. g. ſimt. beigãs kahpj Bagratidi uf Georgijas troni. 635. g. Ara-beeſchi uſſahf ſawu pirmo karu pret Georgiju un wina kalihfu weetneeki ſchẽ walda ar breeſmahm gandrihſ 400 gadus. 980 — 1014 walda Bagrats, pehſ tam lehnineene Thamara par Transkaukaſiju. 13. g. ſimt. te eelaſchahs Mongoki, 1385 tai uſbruht Tamerlãns un kanj un bedſina breeſmigi. Lihds tam laikam Georgijas tronis waldbija ari par Dageſtannu un Kaukaſa ſeemeta puſi, tagad Deſgireſeſchi, Abchãſeſchi zc. tika kalnõs aiſdſihiti un palita gan paſtahwigi, bet kahrtriba un taiſniba ar to bija „pagalam.“ 18. g. ſimt. Transkaukaſija top nopoftita no Perſeeſchu ſchaſeem (waldbneekem) Iſmael, Tahmaſp un Abbas, wehlat wakara puſe padodahs Turkeem, kuri wiſã 18. gadu ſimteni gar Transkaukaſiju zihnahs. Zaur to tab ſchi ſaſkaldijahs daudſ maſãs firſtu ſemites, no kurahm Georgija, Erwana, Karabaga, ſchirwane, Kuba un Baku bija tahs ſtipraſãs. 18. gadu ſimtena beigãs pirmo reiſi parahdahs Kreewija uf ſchi zihniſchanahs lauka, kaut gan jau 16. g. ſimt. Kreewijas Zara uſmaniba tika lozita uf kriſtigeem, to Mohammedaneſchu warmahſchki ſahka ſpaidit. 1774. g. Kreewija eemantoja no Turkeem Kubanaſ un Terekaſ lihniã un lihds ar to atſleghu no Kaukaſa — No ſchi brihſcha Kreewija uſwareja weenu gabalu pehſ otra un winaſ wara wairojahs gadu pehſ gada. 1801. g. wina jau walda par Georgiju, 1804. par tagadejo ſeliſawetpoſi un zaur Guliftanaſ meeru no 24. oktobra 1813 ar

*) Johann Friedrich Blumenbach, Wahſteetis, dabãs ſinatneeks jeb pehtitãjs, dſ. Gotã 11. maiã 1752, 1776 — 1835 medizinas profefors Getinga, miris 22. janwarĩ 1840.

Persiju par wisu Transkaukasiju. Perseechi gan wehlat scho lihgumu lausa, bet atkal par jaunu kluwa uswareti un slehdja meeru 1822. g. kura nofazijumi wehl tagad postahw starp Persiju un Kreewiju. — Bet kad ari schis lihgums Kreewijai drofchinaja ihpashuma teefibas par Kaukasiju, tad tomehr tai wehl bija ilgs un sihws eefschigs larsch jaisfaro. Muridismus jeb ta mahziba, ka Allah (Deems) esot pawehlejis Kreewus idsiht, fatrazinaja Mohamedaneeschus us breesmigu fazelchanos, kuru tikai pa 40 gadu laiku pilnigi apspeeda. Kad Muridisma mahzibas dibinatajs un wina pirmas pehznahfamais bija fritusch, tad eestahjabs duhschigais un ismanigais Schamils wina pehdas un weda ilgu un sihwu farn pret Kreeweem. Tif 25. augusta 1859. pehz tam, kod winam tikai wehl 400 ustizigu karewu bija palikusch, winsch padewahs firstam Barjatinskim. Lihdi ar to wisa Kaukasija bija wisgaligi uswareta, kaut gan Tscherkesus tikai maija m. 1865. g. pilnigi apspeeda.

Kad nu wisas Kaukasijas tautinas bija Kreewu fahrtigas waldibas hzepterim padotas, tad daudi no tahm sawu tehwiu atstahja un dewahs us Ahijas Turziju, kuras nefahrtiga waldiba wina parastai walejai dsihwei lihdsinajabs. Wiswairat schee aishgheji apmetahs seemela puse no Erzeruma pilsehtas un Ciropas Bulgarija. Schee meshainee bari nu ir tee, kas no Turku waldibas pret Bulgarijas eedshiwotajeem, la kurti us medijumu, tika wala laisii, un kuras Turku waldiba tagad pa tuhstoscheem aishuhtijuse us Kaukasiju, Sukum-Kalejas apfahrtne, lai tee la kams raugs wisu mihlu famaitatu un tureenes eedshiwotajus pret sawu waldibu fazeltu. Scho blehdigo un apgrehzigo nodomu isjaukt un Kaukasija atkal pilnu meeru eestahdit, ir Kreewijas aughts un swehts usdewums, jo no tam atlez muhsu walsts meers un muhsu waldibas wara pret Asiju, un tif zaur Kaukasiju Kreewijai ir atwehrtis wistuwatais zesch us Judiju, kas andeles sinä preefch muhsu nahkotnes ir neaprehlinami swarigs. — Beresim, ka muhsu waldibai tas ahtri idosees un la afinis tur schoreis leeliskam wairs netezehs, ka islama un muridisma trafumi, pret kureem Kreewijai wehl sihwaki jakanjabs ne la Wahzijai, Franzijai, Italijai zc. pret ultramontanu jeb melnajo nekauibahm, ar tahm gandrihi katru Kaukasijas stuhriti zaur daudi gadu simteneem jau ir apflazinajusch, un dsirdinajusch.

Schamils, ka duhschigs karews un firsts, tika awschelots un ar to gndu zenits, kas wina fahrtai peenahzabs. Ka dsihwes weeta winam beidsamds gaddos bija eerahdita Tulas pilsehta, ar 4000 rubkeem if gada preefch ufturas. Winam bija 3 dehli, no kureem tas wezafais Peterburga, kadetu skola, kluwa usaudsets. Pret sawu gribu us Kaukasu atpafal suhtits, winsch aif sirdeshteem drihs nomira. Wina otrais brahlis tagad ir paskawneeka rangä Kreewu deenesta un ir peestaitits ahrlahrtigu kara pulku wirswaldei. Schamila 3. dehls, ihseem wahrdeem fakot swehrulis, ar Kreewu waldibas atwehli jau kahbus 10 gadu miht Konstantinopoli, kur winsch no tahs pensiju no 4000 rubkeem if gada fanem. Ahriku godu nizinadamä winsch tur nodarbojees tikai ar luhgshchanahm un Mohamedaneeschu grahmatu lasichanu. Wezais Schamils mirdams saweem dehleem stingri peekodinajis, pret Kreewu waldibu padewigi un ustizigi isturetees. Tomehr mehs wina jaunako dehlu tagad atronam Kreewijas pretineeku baros. Mehs schaubamees, ka winsch — kaut jo Schamila wahrds pee Kaukasijas eedshiwotajeem wehl augsta peeminä — derehs par wadoni fatrazinateem un newaldameem Tscherkesu bareem, bet mehs neschaubamees, ka swehrstibas un ustizibas lauschana breesmigi atreebjabs un ka tehwa lahsti noposta behruu namus! G. M.

Watejas wehstules.

III.

„Kahds meisteris, tahbi wina mahzetti.“
Balt. wehstn.“ 1877. 18. num. 141 l. p.

Pastlawees nu, laipno laf, kahbus „bruneweekus bei bailehm un wainas“, kuras winsch tikai par saweem „mahzelleem“ nofaz, „Balt. Wehstn.“ redaktors sawa weeta us kara-laufa suhtijis. Par weenu no wineem gribu Tewim tikai no ta laifa pastahstitt, kur es pats wi-

nu mahzijees pasit. Tas bija ta: Behrua gada „Balt. Semk.“ 43. num. nesa raksteenu „Bez-Beebalga“, ar parastu „Gaisminsch“, kusch parakts man jau bija pasihstams zaur kahdu if Wahju waldas tulkotu raksteenu „Balt. Semk.“ 1875. g. 10. Dto biju eefahjis „G.“ Igu raksteenu lasit, te atradu atkal nepeedodamu raksteezibas fahdsibu, jo minetais aprakstijums bij un ir wehl schodeen wahru pa wahredam israkstis if raksteena „Ibrauzeens us Bez-Beebalga“ „Balt. Wehstn.“ 1871. g. 28. num. 220. l. p. Pee „krititeem“ un „teefne-scheem“ nepeederedams, es tuhdaun tikai raksteenu „Par isfaidroschana“ farakstiju, kusch jau wareja pehz diwahm nedetahm tift nodrukats, bet tika patefiba nodrukats pehz peejahm nedetahm „B. S.“ 48. num. 385. l. p. Kadeht zeen. „Balt. Semk.“ redaktors ar udrutafcham kawejabs, to tuhda redjesim. Zeen. Mathera fgs ustizejabs sawam „milulltim“ Bertramam wairat neta man, kas winam toreis wehl glusch mas biju pasihstams no draudstigas puses, bet loti daudi no eenaidigabs, la „Balt. Wehstn. lihdsistrahdneeks buhdams un pee „Balt. Wehst.“ redaktora pascha neta ne-eespehdams, es nu tikai Mathera igam wisu bahsos, zaur to gribedams panahst, lai abu laitrafstu redaktori, ta fakot, blatus brandami, ar ays-galeem neta-durtos un pahtagas ne-eefahstu schwinttet.* Matheram tadeht wajadseja eepreefch smat dabut, if kahda awota B. fgs smehta, turflah ar wisahm duhgnahm —, jo neds pascha „Isfaidroschana“ neds pawadidamas rindinas wina nebiju tuwal apsihmejis, bet zeen. „B. S.“ redaktori tikai lihdsis, lai B. l. druzin „galwu pamaigatu.“ Tas nu bija ari notizis, ka is drihs pehz tam dabutas wehtules ir redjams. Bet ar to paschu pasit ar dabuju wehl otru — pirmo un pehdejo us papihra gabalina drihsuna israkstiu — no B. fga. Abeem tgeem paliku atbildi parahda, pirmajam deht augfcham mineta eemela, orram tadeht, ka tas, man wehl masal pasihstams buhdams, tomehr no manis eedroschinajabs isinat, „to Mathera fgs par wina flittu un nepeekahjigu“ man rakstijis. Bet Tewim, laipno laf, es gan gribu pastahstitt, kas zeen. „Balt. Semk.“ redaktora toreiseja wehtule (no 19. nov. 1876. g.) par B. fgu wehl scho azumirkliti lasjams: „... Es B. fgam jau pa 102 reisu esmu galwu masgajis.“ Mather f. man raksta „bet tahda wahrna pehrta, tahda nepehrta. Es wina mihlu, tadeht ka winsch ir kretus (sic!) Latweetis un sawu tantu mihl; bet sirdeshtus winsch man dara deesgan. Un tomehr es wina nepehju atraidit, man sirds eeschelohjabs, kad tif domaju, ka wina laiwina mehtafees atkal apfahrt bei stingra stuhmana. Un winsch aif sirdeshteem panihktu, ja winsch sawu mihlo „Semkopi“ wairs newaretu lutinat, tif janoschelo, ka winsch sawa Intekta wainas neredi, laikam aif atlas mihlestibas. Wina pirmas darbs ir

* Ir teesa, ka Mullera f. gan ar wahrdeem, gan zaur wehtulehm muhs daudstahrt usajinajis, ar „Balt. Wehstn.“ meeru turet. Scho usajinashanu mehs ari eewehrojahm tif ilgi, kamehr „B. W.“ palita fahrtibas robeschäs. Bet ar to brihdi, kur winsch muhs nekauigi un neeghligi sahla aishnemt, muhsu godu un labu slawu laupit, kamehr mehs wina pa wisam likam meera, ar to brihdi mums bija jafahf atturetees. Tagad zeen. M. l. pats ir afinis, ka ne wis mehs, bet muhsu netaisnee un slepenee pretineeki bija un ir tee kaza zehleji un uswetaji. Tomehr M. l. maldahs tizedams, ka zaur muhsu wainu wina rakts pret „Gaismina“ jeb Bertrama sinojumu, to tas if 1871. g. „Balt. W.“ smehtis, tif ilgi nekliwa nodrukats, tadeht ka mehs sawam „mihlulitim“ wairat esot ustizejuschi ne la winam. Ir teesa, ka mehs toreis ar M. fga tikai mas bijahm eepafinuschees, bet tadeht mehs wina toreis nezeenijahm masal, ka schodeen, jo wisas finas, to mehs par wina fanehmahm un dsiredejahm, ir to reis jau staneja weenbaligi un issajija to weenu spreedumu: ka Mullera f. ir „goda-wihrs un kreetus patriots, kam pilnigi war ustizet.“ Un ir tas jau reis muhsu pamata-silums, katru kahrtigu pretrastu bes kameschanas usnemt, un lai tas ari pret mums pascheem buhtu, tad mehs Mullera f. rakstu, kuru usnemt redakzija par ihpashu godu tureja — un to gan jazihis wisas redakzijas no wisceem wina raksteem —, wehl masal tif ilgi atstahjahm us drutatawu nesuhtitu. Bertrama igam wina neparefshibas preefahd zehluschi un tam atwehledami attajnotees, ja tas spehi, mehs winam, ka sawam toreisejam korektoram, M. fgu rakstu, tapat la wisus zitäs rakstus pr. „Semk.“ nodewahm ar to usdewumu, to tuhda aishnemt us drutatawu, lai tas pirma nahtoscha num. Kuhtu usnemtis. Bet tomehr schini Neta raksta nebija; B. l. mehginaja islozitees, ka ne-esot ruhmes bijis. Winam kuma atfal predots; bet kad ir nahtoscha num. M. l. rakts wehl nebija usnemtis, tad mehs jahfahm atihht, kahds nodoms muhsu „mihlulitim“, tadeht mehs nu isleetajahm sawu waru un dewahm stingru pawehli teescham sezerim, ka M. l. rakts us wisu wihsi usnemams. — Bet neween schini leeta, ari daudi zitäs weetas B. l. strahdaja redakzijai preti, finams klijumä.

forektura un wišus Latw. laifrakstus lafit, man preekš tam nau wafas. Ar rakstičanu wišch til reti nodarbojāhs, — ar lahdahm tehwijs siachm, waj ar pahrtulkojumeem." Tas ir wišs, ko zeen. „Balt. Semf.“ redaktora lgs man par Bertramu rakstijis; un ja nu B. lgs tos mihtus wahrduš, kuruš augšcham dsirdjahm, buhtu sinat dabujis, tad, zeen. lafitajs, tu pateescham ar manim tijesi, ka B. lgs nebuhtu til breešmigi atreebees; bet tā nu pee fawahm launahm eedo- mahm palidams, wišch luhfoja atreebtees un šabeedrojāhs šhini darhā ar „Balt. Wehstn.“ redaktoru, kuršch wina raksteeu „Muhfu laifraksti“ pehrngad „B. W.“ 50. šchoreis ar fewišklu šredspreeku ša- nehma, kautschu sinotajs bija tas pats G. H. B. no šenafeem laiteem. So nu wišch taf dabuja sinat, tā šafot no pašcha awota, kas wina reebigā darha-beedra istabā noteef. Sali, zeen. laf., waj te jel šmata no goda prahta ir manama? Pateescham nē! Bet „Balt. Wehstn.“ re- daktors šcho raksteeu tomehr eefkata par til šwehtu, ka, tā šafot uš wina norahdidams, wehl šawas lap. 17. num. nekunahs šazit, ka S. f., kas winam lihds 1874. g. weens no wišu šchallakeem lihds- strahneeteem bijis, tautai dahrgas leetas šchwindel-wihsigi apstrah- dajot (sic!)“ un 18. num. ari pee Bez-Peebalgas pfahpatajeem „(na nu!) peefšaitijis, kautschu wišch, žil man šinams, wehl nekad nauw Pee- balgā bijis). So projam nemas par til eewehrojāmu ne-eefkatidams, ka waj nu B. f. waj tas otris wina ušdewumā, zaur šawu „deenas- grahamu“ „Balt. Wehstn.“ šch. g. 9. num. peelitumā ir til lab man tā wišem ziteem „B. W.“ lafitajeem uš to negehligato šinamu darijis, ka es šch. g. janwara eefahlumā „Balt. Semf.“ redatzijā bijis re- dsams, es galā til wehl to gribu peeminet, ka Bertrama lgs ari ahr- pus Balt. Wehstn.“, proti „Latw. aw.“ 5. 8. 9. un 11. num. ir „Balt. Semkopim“ it šahpigi todis, un buhtu to ari eefsch „Mit. B.“ un „J. f. St. u. L.“ ar mihtu prahtu šdarijis, ja til ween buhtu no šcho laifrakstu zeen. redaktoreem uš to atkaušchānu dabujis. Un kad wišch tatschu ari weenas Wahzu awiſes, proti „Neue J. f. St. u. L.“ redaktori ir pratis mahnit, tad jazer, ka ir tas jau buhs atfinis, iſ kahda awota tahs winam pašneegtas šinas iſwehrd.

Bet, zeen. laf., ja tu domā, ka tikai Bertrama lgs šhini karā aif failas atreebšchānahs ween pret „Balt. Semf.“ redaktoru karojis, tad tu gauschi alojees; bet pametiſim wišus labal neminetus, šche ſlaht tikai to peefšimedami, ka mehš uš Wišsemneeku Preediti un Kur- semneeku Friſchmanni nebuht neſiſhmejamees, jo pat jau tahdu wihru wahrduš minet, kas nauw eedroſchinajušchees nedš „Balt. Wehstn.“ nedš „Balt. Semf.“ pajumtē ee-eet, bet la tee wišu pahralee leelā „meiſtera“ mahzeeki aif wina mahjas pašchleem pašlehpūšchees uš „Balt. Sem- kopja“ redaktoru dubtus mehtajušchi, mehš turam sem šawa goda.

Bez-Peebalgā, 12. maijā 1877. g. R. Müllers.

Kaukfaimneeziba.

Škunſtigee jeb pehrka mee mehli.

Politiški-ekonomiſka družina

no G. Mathera
(Turpinajums.)

„Tee, kas wairaf pehr, war uš mana rehšina wiſas prezes liſt šchejeenes politehnikā iſmeklet. — tā, ka pirzejam pee tam it ne kah- das fewišklas iſdoſchānas newa. — Til japeemin, ka pirzeis šchahdu pahrbauđichānas prowi war nemt pats pehz šawas grēbšchānas, bet til waj manā jeb mana aifſtahwetaja ſlahtbuhšchānā, kur tad tā ir eepafajama un aifšchgelejama un ko tad pirzeis pats war politehnikā deht pahrluhloſchānas nodot.

Wehl japeemin, ka ſuperfoſfati, kas iſ kauleem taiſiti, ir daudš labaki un iſdewigati, ne ka tee tā ſauzamee Angfu ſuperfoſti, kas ir iſ kauſeteem akmeneem taiſiti un kuruš uš it 100 mahrzinahm til kah- das 10 mahrzinas atrodahs, kas mehšloſchani der, jo žils wišs (tas ir tahs 90 mahrzinas) pa leelakai datai paštahw iſ ſkaidrahm ſmiltihm.

Bet tee wišu labakee mehli ir tee, kuruš pee foſfora ſlahbes atrodahs ſlahpeklis, jo ka ſinatniba peerahdijuſe, ſlahpeklis ir tas, kas

dihglim pirmo ſparu dod un foſfora ſlahbe til wehl wehlaki tam nahl par labu.

Kad gribam ſinat, kura mehli forte ta lehtaka, tad mums wajaga aprehšinat katrā mehli maiſā jeb ari 100 mahrz. buhdamas mahrzinas foſfora ſlahbes, kali un ſlahpekla ar kahdu noſihmedāmu zenu, par peemehru 1 mahrz. ſlahpekla maſā wišu maſaki 2 reiſes tiſdaudš, ka weena mahrz. foſfora ſlahbes un 3 mahrz. kali maſā to, ko 2 mahrz. foſfora ſlahbes. Pee tam ir ja-eewehro, ka te war til runat par uhdent iſkuhſtoſchu foſfora ſlahbi, jo ta kas akmens un foſfora miltōš atrodahs, newa iſkuhſtoſcha, un tai zenas preekšch mehšloſchānas newa, bet til preekšch ſuperfoſfatu taiſiſchānas.

Tā tad tagad no ſchenes politehnikas pahrraudšes ſtanžijas teef peenemtas šchahdas zenas: par 1 mahrz. iſkuhſtoſchas foſfora ſlahbes 15 kap., par 1 mahrz. ſlahpekla 40 kap., par 1 mahrz. kali 10 kap. Kad nu ſchahs zenas peenemam, tad ari wareſim aprehšinat, ko weens maifš ſuperfoſfatu war maifſat, jeb atkal žil dahrgi teef weena mah- zina foſfora ſlahbes pahrdota. Teiſim weenā maiſā ir 6 pudi jeb 240 mahrz. ſuperfoſfata un tas turot 10% prozentes foſfora ſlahbes, tad wiſā tai maiſā atradahs 24. mahrz. foſfora ſlahbes, un kad nu šchahdu maiſu pahrdod par 3 rubl. 60 kap., tad ar 24 mahrz. ir ja- dala 360 kap., kas iſtaiſa 15 kap., tas ir weena mahrz. foſfora ſlahbes maifš 15 kap. ſubr. Lihds ſuperfoſfata pahrdeweis nu wair- rat par maiſu ſchahda ſuperfoſfata nem, tuhdat maifš weena mah- zina foſfor-ſlahbes to teefu wairaf, tā par peemehru kad 1 maifš ſu- perfoſfata ar 10% maifš 4 rubli, tad jau 1 mahrz. foſfora-ſlahbes teef aiſmaifſata ar gandrihš 17 kapeikahm.

Bet raubſiſim, ka ſlahw kaulu miltu zena pret Angfu ſuper- foſfatu zenu. Kā augšchā minets, kaulu miltōš ir 23,5% foſfora ſlah- bes un wairaf ne tā 4% ſlahpekla.

Šantāſim nu, žil dahrgi teef foſfora ſlahbe pahrdota kaulu miltōš?

1 puds kaulu miltu maifš 1 rubli 10 kap. = 100 mahrz. kaulu miltu maifš 275 kap.

100 mahrzinas kaulu miltu ir 4 mahrz. ſlahpekla un 23½ mahrz. foſfora ſlahbes. Tā ka jau mehš aiſweenu eſam paraduſchi no ſa- wejeem lehtaki ko pirk, tad ari tagad pee kaulu milteem rehšinaſim par 1 mahrz. ſlahpekla til 30 kap., tas ir par 4 mahrz. = 1 r. 20 kap. Kad nu no maifšajameem 2 r. 75 kap. 1 r. 20 kap. nowelkam, tad atleekahs 1 rublis 55 kap. Šchāi ſumā mums nu buhtu foſfora ſlahbes mahrzinu ſkaiſis ja-eedaka, kas ir 23½ mahrz. Bet kad nu mehš aiſweenu paraduſchi no tauteeſchā pilnigaku ſwaru praſit, tad ari tagad til peenemſim 23 mahrz. 23 eefsch 155 eet 6,739, tas ir gandrihš 6¼ reiſes jeb weenu mahrzinu foſfora ſlahbes kaulu- miltōš mehš aiſmaifšajam ar 6¼ kapeikahm. Bet kad nu ſahf kahds teeptees, ſajidams: es ſlahpekla negribu un tadeht par to ne graſchā nemaifšaju, tad waretu atbildet, ka kaulu milti beš ſlahpekla nedrihſft buht, jo til pehz ſlahpekla wairuma ir kaulu-miltu labums apſpree- ſchānis. Lihds to peerahda, ka kaulu miltōš ſlahpekla newa, jeb ta wiſai maifš tanis atrodahs, tad tee wairš newa kaulu milti, bet kaut kahda žita iſſtrahdajuma atleeka, ka p. p. atleekas iſ lihmes fabrikahm, iſ foſfora fabrikahm u. ž. iſſtrahdajumeem. Noteef gan, ka tahdas kaulu atleekas daudškahrt tirgoſchānā nahf un kaudis teef wilti zaur to, ka pahrdeweji ſchos ari par kaulu milteem eeteiz un uſleeki. Šchahdahm kaulu iſſtrahdajumu atleekahm teef daudškahrt kaulu pelni un pat foſforitu milti (ſamalts foſforitu akmens) peejauktis un tā tad leels foſfora ſlahbes ſatures uſrahditis, bet ſchāi foſfora ſlahbe nenahf til drihš ſemei par labu un tā tad war gadi aiſeet, kamehr ta reiſ iſkuhſt un ſemei par labu nahf. Teef rehšinati 15 lihds 20 gabi. Ši ta, kas minets, mehš redſam, ka ſlahpeklis wajaga papilnam ri- tigōš kaulu miltōš atraſtees. Šlahpeklis, kas tikai organiſkōš ſawe- nojumōš atrodahs (? Red.), peerahda, ka kaulu milteem ir ſatruhde- ſchānas ſpehšs un til zaur ſatruhdeſchānu wini ſawu foſfora ſlahbes wairumu atraifā un par angu baribu iſdod. Profeſors Dr. G. Wolff's Hohenheimā ir ſcho zaur praktiſkeem iſmehginajumeem wiſai gaiſchi peerahdijis un ſaka, ka kaulu milti ſawu foſfora ſlahbi pirmā gadā dodot 50%, otrā 30% un 3. gadā 20%.

Pee mums, ir mehšats gaiſs un war iſ dahſcheem peedſiwojumeem teiſt, ka kaulu milti weetahm ſawu ſpehſu ir uš ſchetrāhm labi-

bahm israhidijufchi. Tā tad buhtu pirmā gadā 50%, otrā 25%, trešajā 15% un zeturta 10%. Šchi ir wifai eewehrojama ihpachiba preti superfosfatam, jo daudš reises noteef, ka superfosfata fosfora fahbe, kas uhdent ir kuhstofcha, kad ta nahf uš semi, furā papilnam dšels fāseenumi, oglu fahba magnesija un aluminiija pee wifa wairuma it nekahda labuma nerahda un tikai tadehl ween, ka zaur scho weelu radneezibu ar fosfora fahbi, ta ar wineem fāseenašs un paleef nekuhstofcha — ta wairš ne-iskuhst un par angu baribu newar wairš buht.

Bet lai tomehr tam, kas teepdamees negrib par fahpekli ne grafcha maksat, pa prahtam notiktu, tad jautasim, zil dahrga tad pee peenemtahm zenahm weena mahrzina fosfora fahbes isnahf kaulu miltos, un tē uu redsam atkal, ka tad ar 23 mahrz. dalam eelsch 275 f., tad weena mahrz. fosfora fahbes maksā ne pilnas 12 kap. un tahdā wihšē kaulu milti ir aishweenu lehtaki ne tā Anglu superfosfats, tas ir ik katra mahrz. fosfora fahbes ir 3 kap. lehtaka ne tā superfosfata;

Bet nu atskatīsimies uš tahm semehm, kas pirmās bija pee kaulu miltu un superfosfata isletošchanas un jautasim, ka tahs par scho leetu spreesch. Te tad peenahlam, ka tur kaulu milteem pirmo weetu eerahda un ka tur alajchin, schehlojahs par kaulu miltu truhkumu, un ka tapehz tur tad ari ir kaulu milti neween doudš flittaki, ka tē, bet ari daudš dahrgaki. Tā tad wini fahf leetot dāschadas guano (putnu kuhdu) sortes un pehdigi is atmeneem taifitūs superfosfatus. Bet pee tam stahw pirmā rindā tee superfosfati, kas fastahw is fahpekla un fosfora fahbes un tad til augstgrahdigeer superfosfati. Wihnes isstahde fapulzejuschees skunstes mehslu fabrikanti deesgan par scho leetu pahrumaja. Tik ir japeemin, ka jau toreis fahdas Anglijas fabrikas aishtahws uš mani teiza: pee mums gadu no gadu fahf prasit pehz wairaf augstgrahdigeem superfosfateem un pee jums Baltijā atkal gadu no gadu pehz semahgrahdigeem. — „Deesgan ehromoti“ — tā winsch teiza, „mehs labaki dodam tos augstgrahdigos ne tā tos semgrahdigos — jo uš pirmem aishweenu fabrikants wairaf pelna ne ka uš pehdejeem un otruhahrt ir gruhsti til flittu materialu fadabuht, ka tagadit fahf prasit.“ Pee tam ziti jokodamees man to padomu dewa, lai es pehrtot is Anglijus augstgrahdigus superfosfatus un tad lai pee fewim pahrtaitot; ar to fant ne wairaf tatschu buhshot pahrweschanas naudū par smiltihm (Fracht von England nach Riga für Sand) mana pelna.

(Turmat wehl.)

Ari kahds wahrds par lokomobilehm un kufamahm maschinehm.

Schahdi raksti par maschinehm mums peesuhititi, lai tos fawā lapā ušnemam:

Mihlais redaktora funks! Luhgtu, ka Zuhš scho manu rakstu fawā lapā ušnemtu. Esmu lasijis „Balt. Wehstn.“ peelikumā J. Frischmann f. rakstu par lokomobilehm un kufamahm maschinehm, bet newaru tahdu nepareisu neewahchanu panest, ar tahdu Ziegler f. maschines til breefmigi top fmahdetas.

Kamehr ween Baltijā lokomobiles un kufamās maschines eewestas, esmu ar scho maschinu fastelleschanu, islahpišchanu un apghabachanu darbojees; dahs lasitajs mani pasihst, jo mana amata weeta (Werkstätte) jau kahdus 18. gadus pastahw. Jau esmu firms tapis ar maschinehm darbodamees un ari tagad manā pahraudsišchanā wairaf ne tā 50 maschines no wifadeem flaweneem fabrikeem, ka no Garreta un dehla, Marxhalla, Claytona, Ramsomes et Sims, Rustona Proctora un no daudš ziteem. Tapehz ari waru kahdu wahrdu par maschinehm spreesit.

Kā katrai jaunai leetai fawi draugi un eenaidneeki, tā ari tas bija ar van Dyka f. maschinehm, kuras kahdus gadus atpakaļ weetahm par gluschi nederigahm tureja un dahsās pa wifam nebruhkeja. Tas notika zaur to, ka ar tahm neprata apeetees un strahdat; pehdigi tahs tatschu fataifija un ar tahm kuh wehl scho baltu deenu, usflawedami, ka labaku maschinu ne mah newajagot. Bet toreis ne-atra-

dahs tahds Frischmann f., kas, kā tagad, zaur raksteem van Dyka kungu pret Zieglera f. istaurē, laj gan ari toreis leela konkurenze bija pret Garreta maschinehm.

Es scho waru to leezibu isdot, ka Zieglera f. Ruston Proctora maschines naw fmahdejamās, bet ir loti derigas; es tahs atrodu tahs derigakahs par wifahm. Ar winahm war iskult labibu, kahda ween atgadahs, waj fāusa jeb mihlsta, jo schi jaunā kufamā maschine ir til smalki kombineereta (isgudrota), ka labiba is maschines isnahf it tihra no pelawahm. To boki jeb akotu lauseju, ko Frischmann f. par til nederigu tura, waram eestatit par it gudru eerikti, jo schis bokis ir ar spahrneem eeriktets, kas ir isplehshami un fawelkami, un tahdā wihšē it weegli isdarams, ka tā pat fāusa, kā mihlsta labiba uš sorteeredamā zilinderā top uswesta. Ari seetus pee schihs maschines preefch katras labibas sortes war ar ziteem pahrmaitit un slihpaki jeb stahwaki pastellet; tā pat wehju war reguleeret tā ween patihf. Šhi sakot, schi maschine ir tahda, pee kuras nekā netruhkst. — Gefahkumā man kufschana ar to til lahgā negahja, kamehr maschine pate ismahzija, kas darams. Ar wairaf iskufschanu ir dahchabi. Leelakai maschinei wajaga daudš zilweku, un kad wifā naw apradufchi weenabi uszihitigi strahdat, tad pee kufschanas nahf kawelki preefchā un maschine eet brikwā. Masakai maschinei turpretim wajaga masaf strahdneeku, un kad tee gruntigi strahdā, tad war leelai maschinei gandrihs pretotees, sinams tai mehrā, zil leela starpiba starp leelo un maso maschini (im Verhältnisse). It ihpafchi derigas ir tahs masahs Ruston Proctora maschines, kas weegli no weenas weetas uš otu wadajamas; ari tur, kur leeli lauki un labibas topā faweschana gruhsti isdarama, war katra tihruma apghabalā schkuhuus eeriktet, ar maschinehm peebraukt un labibu iskult. Tā par peemehru pee mums Widsemē Seemera muischā ir plafchi lauki, tapehz labiba teel trijās weetas kulta un ari trijās weetas wehrfchi un ziti lopi baroti. Zaur to top ari tihruma apghabachana paweeplinata. Bes tam wehl nelaines brikdi, kad kahdreis labiba weenā weeta ar ugumi aiseet, tad otrā weeta wehl paleef atspaidš. Seemera muischā strahdā ar wairaf lokomobilehm.

No Mihgas maschinu pahrdeweju kungeem gan laikam ne weens nebuhs labibas kufschanu mahzijeos un ari Mathera f., domaju nebuhs scho leetu studeerejis. Wareja it lehti notikt, ka Rutkowsky f. maschine fahrtigi netapa fastahdita un tapehz pee pirmās kufschanas dahchi kawelki nahza preefchā, bet par to Frischmann f. nebuht nebija teefibas, Rutkowsky f. maschini nonizimat un Ziegler un Mather f. f. ishmeet.*) Frischmann f. gan laikam ir til ar van Dyka f. maschinehm eepasinees, tapehz ka winsch tahs ween fawā rakstā flawē.

Weidsot wehl peeminu, ka van Dyka f. plawamahs maschines (Champion) ir derigas un ka ar tahm war pilnā meerā buht tur, kur til zeeta seme, zeetas plawas un stipri sirgi. Agraf es domaju, ka labakas maschines pasaulē newar buht: tomehr atradahs wehl labakas, ar kurahm war it weegli ari pa mihlstateem tihromeem un plawahm ar nespahzigakeem sirgeem til pat labi, ja, pat wehl labaki plant. Šchi ir Budeye's maschine, kas pee Ziegler f. dabonama. Mehš dahsās weetas jau nolitahm Champion maschines pee malas un wiru weeta esam fahkufchi leetat Budeye's maschines.

So wairaf maschinu pahrdeweju, jo lehtaka un labaka ir maschinu eegahdashana mums lauzineekeem. Gandrihs wifās tahs maschines, ko mehš pasihstam, ir bruhlejamās, wajaga tikai ar maschinu ihpafchibahm eepasihstees. Tapehz ir it teizami, ka zeen. „Balt. Semf.“ redafzija nodomajufi par maschinehm ihpafchu rotas grahmatinu isdot.

10. maijā 1877.

Kahrlis Klawans

Maschinu taifitajs Zhenē, Alufnes draudšē.

Atskatīšanahs.

Ihpafchōs peelikumōs pee „Balt. Wehstn.“ un „Mahj. weesa“ Jaun-Platonēs Meeschel faimneeks J. Frischmann f. ir starp zitahm leetahm ari manu wahrdu un manu no Ziegler f. pirktu kufamo ma-

*) Minets rakstis ir gan wairaf ne tā ishmeeschana un tadehl kuhfiba pret wina rakstitaju, drukatajeem un isplaitatajeem naw wis uš ishmeeschanu, bet uš goda aishahschanu un mifnas flawas zelschānu eefneegta. Red.

šhini minejis. Taisnības deht es turu par šawu peenahkumu, šhini leetā šahadu isstaidrošānu dot:

Ir teesa, ka Ziegler un Mather f. f. uš Dobeles semf. beedribu braudāmi pee manim peetureja tani deenā, kad minetā mašchine tika ušstelletā, bet naw wis teesa, kas minetā rakstā par Ziegler un Mather f. f. un par mani rakstis. Minetos diwi fungus aistahwet es neturu par šawu peenahkumu — laikam wini pašči sewi aistahwehs, bet gan man ja-issaka škaidreem wahrdeem un pehz pilnās pateestbas, ka es Mather f. ne-esmu wis ušajinajis, šho waj to rakstīt, kā Frischmann f. šaka.

Beidsot man wehl japeemin, ka ta no Ziegler f. pirkta kufamā mašchine, pehz tam kad to fahrtigi ušstelletā, pat no pirmā eefahkuma lihdi šhim brihšam ir israhdijušees par pilnigi labu un derigu, un ka naw wis teesa, ka ta grandus ar peluhm laišot kopā.

Ch. Rukfowšky,

Bola muišas rentneets.

Rukfowšky f. kaimiņš buhdams, ari es ar wina mašhini šawu labibu kuhlu un waru apleezinat, ka labakas mašhines newaru wehletees un ka ta labibu uš to labako iskut, nobokē un issorteerē.

G. Wenden,

Behtras muišas Zehju faimneets.

Par Sanderfona tunga mašhini, no kuras Frischmann f. šaka, ka ta Leel-Wirzawas wanagōs 3 nedekas stahwejušī šaluhšufi uš šataišišānu gaidibama, mums peesuhstītas šahdas šinas: „Sanderfona f. man issajija, ka wina mašchine Wanagōs pa wišam tīf 5 deenas bijuši. Par šho laiku iskulta diwu šaimneeku labiba. Mašchine naw bijuši šaluhšufi, bet kuhleja legeri bijuši isduliši un tur līti jauni, bes kahda ihpašča meištera peepalīdšības. Zaur wina, Sanderfona f., un Krona-Wirzawas Gindul-Gulenbergā f. Rukston Proctora mašhinehm isgahjuščas zaur neusmanību dšels dafščas zauri, kuras

šalauštas, bes ka mašhines maitatas. Frischmana f. mašhinei turpretim isgahjušči weenreis šamsoli, otreiš dafščas zauri, un kuhlejs abas reises šalauštas.“

Krona-Wirzawā, 28. maija 1877.

Atbildes.

W. Z. — S. Zuhju rakstu pret peesthmejumeem „Balt. Behtneši“ (№ 20) par dahwanu listehm z. newaram ušnemt. Wišs Zuhju rakstis, zil logiski un jauti tas ari šalītis, greeščas ap to weenu teikumu, ka „Balt. W.“ ne wis uš pašču dahwanu eesuhstīšānu, bet uš isdalito listiju škaitu to leelāto wehrti leetot. Kad to mineto weetu ahtrumā laša, tad teesham tā isleekahs, bet is wiša raksteena šatura to-mehr ir škaidri un gaischi redšams, ka rakstītājs ir otradi domājis, kaut wina wahrdi ari tani no šums ašnemtā weetā naw wišai škaidri šalītīti. Wišch ušstūbina uš dahwanu došānu, preezajahs par jau dotahm dahwanahm un beidsot šlawedams peemin, ka weens pagafis wehl kahdas listes peeprafījis, ka tam ar weenu naw peetizis. Bes plaščas isstaidrošānas tē tātšču pats no sewis protams, ka dahwanu listes tīf ar to šinu kuma peeprafītas, lai wišus bewejus, kas wehl radušees un ronahs, tani waretu šarakstīt. — Tīf plašči atbildedami mehš Zuhš un žitus zeen. laštajus gribešahm ušmanigus darit uš kīnti, uš turu žiti no muhšu rakstneekem daubšahrt mehdi atdurtees, t. i. wini nepaleek stingri pee isstaidrošāmas leetas, bet kerahs pee newainigeem teikumeem un tos peldami un kratidami žerē pretineeku ušwarejušči. Tā newaijaga, to nošauž par tūtšču šalmu kuhšānu. Mašch un pat tāi šihwātā rakstufarā ja-isturahs taini, bes nikotas grofīšānahs. Šhpaschi pretineekam nebuhs domas ušsteekt, ko tas nebuht naw issajijis, waj wina wahrbus pahrgreest un launā garā tultot. — Sinams Latweešcheem šhini šinā beidsamōs 8 gabōs ir loti launa preekššihme dota, bet tas wairak ne ko nepeerahda tā aba launu preekššihmi, kura tadeht naw mašat launa, ka ta nahk no tahs pušes, no kuras laštaji ar pilnu teesību wareja tīkai labu preekššihmi šagaudit. Ir šhini šinā laštajeem jabuht ušmanigeem un naw bes pašču špreeduma wišs par šetu jatur, kas špīhd. Redatžija.

P. van Dyl, Rihgā. Zuhju šudinašumu par šunstigeem mehšleem ušnemdami mehš šrahdatu redatžijas mahžibahm un prinzipeeem teesham preti, jo tamehr pehz šcheem kīhmīška analīse ir ta weenigā mehraulka pee mehšlu pirkščas nās, tamehr Zuhju šudinašums ušteiz Zuhju pašču „eerasto pahrraudšišānu“, kas ar minceem prinzipeeem tīf pat ša-eeahs, kā naktis ar deenu. Ekšpedīzija.

Atbildošāis redaktors un ijdewejs: G. Mather's.

Š l u d i n a j u m i.

Rihgas politehnikas kīhmīška ispehtišānas štanzija.

Mehšlu pahrraudšišāna.

Zaur šho top publikai šinams darits, ka šahadi kopmani ispehtišānas štanzijas kontrolei (pahrraudšišānai) padewušeess:

Goldšmidt un beedr., J. Martinsons*),

Serm. Stieda, Ziegler un beedr., Rihgā.

Kas no šcheem kopmanēem mašafais 30 pudu (5 maijus) superfosfata jeh žitus mehšlus peht, tam ir ta teesība, no ispehtišānas štanzijas pagehret, ka ta tos mehšlus, ko tas pīrjis, wehl reiši pahrluhtlo pehz prowes, kas pahrdeweja un pīrzejā šahānā nonemta.

[2-3]

Ispehtišānas štanzijas preekššneeziba.

*) J. Martinšona tunga pahrdošānas weeta ir Peterburgas preekššpīlšehtā, Raku-eešā № 8.

Lihgo beedriba

isritos 24. jūnijā šalzgahwes štolā wehšgu wataru ar dšeedāšānu un danzōšānu no pulkt. 5. pehz pusdeenas. Ce-eešāna: tūngeem 40 l., tūmbšehm 20 l. f.

Atlikums preekšch eewainoteem šareitweem.

Zeen. publiku laipni eeluhdi

Preekšchneeziba.

„Baptistu tizibas apleezinaschana“

ir gatava un dabujama Jelgawā pee Šchablowšky un grahmatu šehjeja Šōttzel, Ruldigā pee Behthorna un grahm. šehjeja Hartmanu un Leepajā pee Rūžes.

Wišabas riju, labības, melderu un mašhines šertu šortēs bišču šropus ir arweenu gatawi dabujami un teek apštelšchānas preti nemtas pee adātneeka N. Ponzela Jelgawā, paštes eelā № 10.

[2-2]

Preekšch laužineekeem.

Školoneem mahjatweetu, pahrtiku apkopšchānu un fahrtigu ušraudšību ušrahda

Jelgawā, Paštes-eešā № 12, Školotāja Emma Steinhof.

Tagad nedšhwoju katolu-eeelā, bet esmu pahrgahjis ni paštes-eešu № 9.

Rudolf Šchacht,

Kurpneeka-meištarš.

Par Jahneem, tai 24 jūni f. g. tīf Sobu (Leel Šesawēs) teefas nams ar runahm, dšeedāšānu, mūšiki, šunstigahm ugunihm un beidsot ar balli eeshwehtīti.

Uš laipnu apmeklēšānu luhdi

[1-2]

Komiteja.

Langdales Superfosfatu

teescham is fabrikas Anglijā Mufastles pīlšehtā pahrdodam no leghera un ari peenemam paštelšchānas uš leelahm partijahm ar apgalwošchānu par šaturu pehz Rihgas palitehnikuma ismeklēšchānas.

General-agenti preekšch Kreewijas

Goldšmidt un beedr.,

Rihgā

uš leelās pīls- un kīter-eeelas štuhra.

Godiga behrunu meita

top tuhliit mekleta. Kur? to dabon šinat „Balt. Semtoņa“ ekšpedīzija.

G. Sieslača

grahmatu- un bišču-drukatawā

Jelgawā,

pee tīrgus-platšča, ir šchahdas no wina pašča apgahdatas, jaunas grahmatas tagad pat tā isnahuščas un wišās Baltijas grahmatu-pahrdotawās dabujamas:

Košča

rotas-kaštite

Grahmatneekem par pamahžību un wakas- břišču šaitafawekki no G. Dūnsbergā.

30 lap.

Ir — g. jaunkundši un winas jautro beedreni fweizina un par laipno ištureschānos „šalumōs“ širsnigi pateizahs. Šahda bite.

van Dyl, Rihgā, leelā šmitšču eelā Claytona šofomobiles, kuh mašhines, Packarda šuperfosfats

un wišabas žitas laulšaimu. mašchin. u. rišli.